

Příroda nás živí, země nás nese

Jiří Olšovský

Envigogika 12 (1) – Inspirace/ Inspiration

Publikováno / Published 23. 7. 2017

DOI: [10.14712/18023061.546](https://doi.org/10.14712/18023061.546)

My civilizovaní lidé jsme stále dětmi země a přírody – země nás nese, příroda nás živí. Ze země čerpáme zdroje k životu, především životodárnou vodu, dále třeba kovy pro naše věci, jimiž si pomáháme k našemu dobrému žití na zemi. Plodiny země nás živí. I náš počítač je vytvořen z látek země. Uznejme tedy zemi jako jeden z živlů, pečujme o ni jako o ostatní živly, jako o vodu, jež nám zahání žízeň, o vzduch, který dýcháme, o půdu, po níž kráčíme a z níž rostou stromy a plodiny. Jsme děti země – a naučili jsme se zacházet i s ohněm, jenž nám poskytuje teplo a energii ve svých různých podobách, a možná za necelých 35 let zahřejeme jadernou fúzi.

Pohyb za obnovitelnými zdroji

A tak bychom nyní neměli opouštět ideu obnovitelných zdrojů, abychom nemuseli psát jako český politolog Alexander Tomský (*1947): „Orné půdy ubývá, lidstva přibývá, kácení tropických lesů... poškozuje plíce planety...“, roste eroze půdy a množství skleníkových plynů neklesá. Proto potřebujeme vskutku novou vizi pro národy i pro celý svět, hlubší filosofické zamyšlení. O zcela nové nasměrování a ryzí souznění celých společností nyní jde, aby se nakonec našla nová aliance – autentické spojení člověka s přírodou. Poněkud jsme se jako lidé od přírody oddělili, ale nastal čas ke zcela uvědomělému příklonu k přírodě a k půdě, nebo nás sama skrytá moc přírody zničí (mohli bychom dopadnout jako na Venuši). O přírodu je proto třeba zcela novým zdravě konzervativním způsobem pečovat, aby nás příroda nakonec nevyplivla jak ničivou jedovatou pecku (jak se říká). Kdo bezhlavě poráží další a další stromy a lesy/pralesy, kdo pěstuje monokultury, si nic jiného nezaslouží. Kdo vybíjí žraloky jen pro jejich ploutve, slony a nosorožce pro jejich kly apod., aby se uspokojily scestné potřeby některých nerozumných a požívačných lidí, si nic jiného nezaslouží. Vůči přírodě je zapotřebí rozvinout více pokory.

Cesta k celkově příznivému biofilnímu využívání obnovitelných zdrojů bude jistě klopotná. Jen tak hned se nám nepodaří vytvořit ty nejlepší stroje na využívání sluneční, větrné, vodní a jaderné energie, ale jiná cesta není než zkoušet stále lepší a účinnější větrníky, sluneční a vodní elektrárny, které nakonec budou bytostně souznít s přírodou i s naším estetickým cítěním. Nové teorie vzejdou z původních meditací vědců a tvůrců, doposud oheň meditativního myšlení plane v našem nitru, skrze nějž může zazářit pravda. Žádnému černému inkvizitorovi se nemůže podařit popřít ty myslitele, kteří otevírají světlejší obzory pro lidský pobyt na zemi.

Vymanit se z falešného optimismu

Někteří dnes stále zaťatě myslí (je v tom značná porce dogmatismu), že člověk se svým průmyslem nijak „zásadně“ nepřispívá k rostoucímu globálnímu oteplování, svádějí to

na sluneční a kosmické cykly apod. Je to útěšný mýtus, který má člověka odvést od vyšší bdělosti vůči přírodě směrem k blazeované spokojenosti: nic moc se přece ještě neděje, nějaký vzduch ještě dýcháme, technika zařídí, že budeme stále v pohodě. Jsou to věční optimisté, a nad nimi ještě často bdí jakási útěšná prozřetelnost, že bůh to nakonec zvládne a neopustí nás. Tato myšlenka je též poněkud scetná, protože také člověka ukolébává v iluzi věčných optimistů, že když ne technika, tak bůh nás jen tak neopustí a všechno nakonec zařídí k naší plné spokojenosti. Zdravě konzervativní (tj. ochraňující) a realistický názor však nemůže být takto „jednoduše“ a naivně optimistický. Samozřejmě nemůže být ani stejně jednoduše pesimistický, základní naděje by nás neměla opouštět. Technika nás vskutku nakonec, jak predikoval již německý fenomenologický filosof, ontolog a básník Martin Heidegger (1889–1976), může zachránit. Zachrání nás bytostná vděčnost před bytím samým.

Rys trvalé „věčnosti“ (ovšem konečné) v sobě nese zajisté vesmír v celku, a tak k němu upíráme svou budoucí naději, naději odvážných tvůrců-vesmířanů, kteří budou z vlastních meditací a hlubokých zamyšlení otevírat příznivé obzory pro člověka, pobývajícího zde na Zemi. Zatím také můžeme pěstovat svůj moudrý a biofilní vztah k přírodě a ke všem jejím živlům. Nechme se jimi prostupovat, jen tak s nimi můžeme mít zkušenost, jež nás ponoukne a nakonec přiměje k jejich ochraně a prozřetelné péči o ně. Nelze pečovat jen o sebe – což bývá často pouhým nezřízeným egoismem –, je zapotřebí se náležitě starat i o své okolí, o zemi, o všechny živly, které nesou svět a jimiž tryská bytí samo. Dnes pečovat o sebe znamená pečovat i o tebe, přírodu, abys nezdevastována opět oživala, mohla žít dál v niterném souručenství s námi, kteří se probouzejí zde na zemi ke své stále obnovené citlivosti k tobě.

Mimo optimismus a pesimismus

V našem lidském zájmu je dnes překonávat hrubý antropocentrismus a voluntarismus vůči přírodě a jiným bytostem (včetně velryb, lvů, korálů, stromů aj.), hledat pravé společenství i s mimolidskými bytostmi, být tak v jednotě s celkem přírodního bytí a kosmu. Jen tak se lze prolamovat k dobrému živobytí – cestou udržitelného hospodaření, cestou neutuchajícího vědeckého snažení. Tato cesta by se měla dít mimo falešný optimismus i pesimismus. Apokalyptika života se nás bude sice vždy dotýkat, mohutné supersopky mohou kdykoli vybuchnout, planetka či asteroid mohou kdykoli přiletět, měsíc nám jednou odletí, zeměkoule se může kdykoli přepólovat apod. I politika může zdivočet a bude záležet na tom, zda se dopředu budou dostávat vskutku vzdělání a odpovědní lidé masarykovského typu. Tento typ vzhází jednak z hlubokého ponoření do sebe, kdy nahmatáváme sebe sama a jsme s to, jak říkal německý filosof, fenomenolog, moravský rodák Edmund Husserl (1859–1938), dokonce vyciťovat a nalézat svou transcendentální subjektivitu, z níž jedině může prýstit pravdivé poznání světa, sebe a druhých. Jednak půjde o opětý návrat ke světu, vnímat ho realisticky a prakticky, přičemž se mohou zjevovat, jak nám ukázali fenomenologičtí myslitelé typu Jana Patočky (1907–1977) a Martina Heideggera, i zjasněné existenciálně-ontologické možnosti našeho pobytu na zemi, kdy jsme s to spět ke svým vrcholům, k hranicím svých možností – v naladění na živoucí bytí.

S překonáváním agresivního přístupu ke světu a přírodě i sobě samým může být dál kultivována myšlenka udržitelného života – udržet život na Zemi nejen tisíc let, ale ještě mnohem déle. Půjde o změnu našeho postoje ke světu a přírodě, také náš kapitalismus bude muset být mnohem „něžnější“, kdy ekosystémy (a člověk s nimi) nebudou trpět pod dusotem tupě dopadajících kopyt nijak neregulovaného (arogantního) kapitalismu. Bude třeba nového zamyšlení, jež se zeleně-heideggerovsky zbaví nenasytného chtění a bezbřehého ziskuchtivého dobývání, jež vede k brzkému konci. Tehdy necháme-být-jsoucno, aby si žilo svým

přirozeným a svobodným životem, vzdáme se různých sociálně-inženýrských aktivismů (včetně různých multikulti-neomarxismů) a odevzdáme se pravým pramenům života, ryzím počátkům bytí.

Důvěřovat realitě

Český filosof a ekosof Erazim Kohák (*1933) také píše o lidské schopnosti „přijmout přítomnost reality v její bezprostřednosti“. Jde o ničí nezprostředkovanou účast na životě, na přítomném dění, kdy nediskurzivně participujeme na přirozenosti bytí. Tato naše účast může být pravdivá a opravdová, jen tak lze dosáhnout uvědomění toho, že nakonec nebudeme svévolně ničit naši skutečnost (realitu), budeme ji naopak náležitě biofilně kultivovat a obnovovat. Náš domov, naše bytí lze láskyplně opečovávat. Jen tehdy může zasvitnout i kousek posvátné reality nebes, onen „svatý oheň“, na který jsou schopni se ladit básníci (jako německý básník a myslitel Friedrich Hölderlin, žijící v letech 1770–1843), a skuteční myslitelé typu Patočky a Heideggera. Tak je kýžený ideál stále přítomný i v naší realitě, může prosvítat naší smysluplnou činností, na našich „světelných mýtinách“ můžeme v záblescích zakoušet pravdu bytí.

Tato pravda dál prozařuje naši skutečnosti. Půjde o to živě a účinně pěstovat svůj realismus navzdory upadlosti světa pokleslých médií a zúředničtělých (evropských) politiků. Také filosofové se mohou učit větší pokoře při stupňování svého poznání. Nenasytí inkvizitoři mezi nimi (stále existují) by měli být vymycováni světlem skutečných a osvětlených mýtin, vysmoleni jak nepěkní všežraví černočerní brouci, kteří si libují v pouhé negaci, v popírání myslících opravditelů.

Pravda světa, pravda bytí se nám může stále ukazovat, půjde o to nepodléhat sugescím domněle postpravdivé skutečnosti, fatalismu falešného determinismu, různým vyumělkovaným spekulacím a zlovolným konstrukcím dneška. Základní realitou zůstává příroda a dějící se dějiny, v nichž se odehrávají naše procitající životy. Z možné upadlosti našich životů a z odcizenosti přírodě se lze zvedat, procítat z deformované skutečnosti, otevírat se obrazům pravého bytí.